Rekurs namířený proti církvi katolické měl vždy větší praktickou důležitost. Oproti protestantským církvím nebylo ho tolik potřebí. Církve tu nebyly jednotně organisovány i nemohly po způsobu církve katolické vystupovat jako celek organisovaný proti státu. Zeměpán byl summus episcopus své země, rekurs na něho je pravá »appellatio a minore ad maiorem«. Naproti tomu katoličtí theoretikové liberální (str. 118—140), uvádějíce pro rekurs řadu důvodů historických, theologických a přirozenoprávních, hájí oprávněnost iuris circa sacra (»pour birder sans scandale la puissance des prélats«) i koordinaci církve a státu, a vytýkají výslovně, že appellatio ab abusu není vlastní appellací a minore ad majorem. Za abusus gladii spiritualis hlavně se považovalo, když soud církevní zasáhl do oboru moci světské nebo zneužil své moci (nezákonným řízením nebo nespravedlivým rozsudkem). Rozsudek následkem rekursu za abusivní uznaný nemá platnosti, stát vynutí jeho zrušení (kassace), ba (dle německého práva) rekurrenta i positivně chrání, na př. udržuje jej v úřadě církevním (manutenence).

V celém technickoprávním upravení nese rekurs dle E. znaky doby absolutní: případy nejsou pevně stanoveny, řízení je administrativní. Původního účelu (chránit souverenitu státní a omeziti církevní soudnictví na záležitosti duchovní) rekurs dávno dosáhl. Užívati ho ve věcech duchovních (jako připouští právo francouzské i bavorské) značí negovat svobodu náboženských společností. I přiznává E. oprávněnost rekursu jen v mezích, jak uznává jej právo rakouské; totiž porušila-li moc církevní zákon státní. Ustanovení práva badenského a hessenského, jež zneužití moci církevní pokládají za bezpráví kriminelní, zdají se E. jíti příliš daleko. *Jan Frič.*

Právní dějiny.

Dr. *Hermenegild Jireček*, *Právnický život v Čechách a na Moravě* v tisícileté době od konce IX. do konce XIX. stol. Praha, Brno 1903. Stran 528 form. lex.

Dílo slovutného nestora české právní historie jest velice bohatou snůškou údajů životo- a knihopisných ze všech oborů právní historie Čech i Moravy, mezi něž k snažšímu jim porozumění vloženy jsou stručné náčrtky dějepravné. Roztřídění těchto dat stalo se pokud možno dle věků panovnických, při čemž věk Habsburgovců dělen jest na tři období (do 1620, 1800, 1900). Patrně co do úpravy řídil se skladatel do jisté míry Jungmannovými dějinami české literatury jakožto vzorem.

Bohatost látky stoupající tímže poměrem, jakým dílo blíží se časům novějším, přinutila patrně spisovatele v pozdějších odděleních uskrovniti se co do údajů životopisných a proti tomu více místa dopřáti bibliografii. Tím se vysvětluje, že čtenáři zdají se »doby« do bělohorské bitvy propracovanějšími dalších, ač rozdíl asi spíše snahou vysvětliti sluší, nedopřáti dílu přílišného objemu.

Celkem podány jsou, zvláště pokud jde o vliv obecného práva na rozvoj právních poměrů v našich zemích, výtěžky bádání vlastního i cizího přehledným souhrným spůsobem, a pečlivě snesena jsou data z nesčetných, i málo přístupných pramenů. Bylo by si jediné přáti, aby omyly tisku co do číslic nebyly správnost chronologie rušily, a aby někdy poukazy k pramenům nebyly z ohledu ušetření místa vypadly, pokud z nich vývody díla samy čerpány jsou. Avšak žádný svědomitý kritik nebude při literárním podniku tak obsáhlém a obsažném vzpomínati některých nedopatření neb menších mezer, nýbrž vážiti si hojného ovoce nevšední neúmorné píle skladatelovy.

Uváží-li se, že zámyslem původce díla bylo, vlastní svou velikou sbírku práv česko-moravských, pojatou v cenný Codex iuris bohemici (jehož svazku III. část 1., IV. č. 1 oddíl 2 a č. 4 také již v rukopisu připravena jest, jak ze str. 491 spisu s potěšením se dovídáme) — doplniti souborem dat životo- a knihopisných a tímto nakupiti budoucím pracovníkům na poli historie právní bohatě staviva, sluší doznati, že skladatel s mravenčí pílí po dlouhá desítiletí úkolu tomu se věnovav, jemu též řídkou měrou dostál, a že dílo jeho naprostou hodnotu vědeckou vykazuje jakožto souborná snůška badatelům nezbytná. Připomínajíce ještě, že spisovatel vědecké přesvědčení svoje tím vřeleji všestraně obhajuje, čím spíše tuší, že narazí na odpor, rádi uznáváme zásluhy jeho o právní historii českou i důležitost objemného literárního podniku, o který tu šlo.

Dr. Emil Ott.

Prof. Dr. *J. Stupecký*, *Příspěvky o českých překladech pořízených v souvislosti s kodifikací rakouského práva civilního.* V Praze 1904.

Dlouholetý zasloužilý redaktor »Právníka« a přední náš civilista prof. Stupecký, jenž delší čas pátral v archivech státních po zachovaných materialiích týkajících se kodifikace rakouského práva soukromého, a jenž také některé zajímavé výsledky svého bádání v našem Sborníku I. str. 465 uveřejnil, obohatil novým pojednáním naše vědomosti o českých starších překladech jak civilních tak i některých jiných zákonníků rakouských. Dovídáme se z důkladného spisu jeho, že když r. 1766 byly dohotoveny první tři knihy známého Codexu Teresiánského, staral se redaktor dvorní rada rytíř Zencker se svolením císařovny o způsobilou osobnost, které by se mohlo pořízení českého překladu svěřiti. I nalezl ji v dvorním radovi nejv. justičního úřadu v. v. Janu Jiřím Müllerovi rytíři z Mühlendorfu, o němž je známo, že v letech 1736—1739 vydal několik právnických spisův a sbírek ku potřebě soudů českých (srov. H. Jirečkův Právnický život str. 435) a že po dání na odpočinek od r. 1764 žil v Čechách, kdež se zakoupil a kde také na svém statku Nové Vsi u Chotěboře r. 1789 zemřel. Müller našel si pomocníka v prokurátoru Novoměstském Janu Fantinovi a s ním společně pořídil do února 1769 český překlad zmíněných tří knih Codexu, jež obsahovaly úplnou kodifikaci práva soukromého. Paměti hodno jest, že o otázce, zdali se zákonník Teresianský má do českého a vlašského jazyka přeložiti, bylo teprve jak v státní radě, tak i v nejvyšším justičním úřadě podrobně rokováno. V státní radě svob. pán Stupan a v nejv. justičním úřadě viceprae-